

Застосування N-ацетилцистеїну при COVID-19: що відомо на кінець 2021 року?

Коронавірусна хвороба (COVID-19) спричинила справжню кризу системи охорони здоров'я в усьому світі. Оскільки препаратів, прицільно спрямованих на лікування COVID-19, дотепер не існує, основною стратегією фармакотерапії цієї хвороби наразі є переосмислення та перепозиціонування наявних медикаментів з іншими показаннями, які можуть бути потенційно здатними пришвидшувати одужання пацієнтів або запобігати прогресуванню хвороби до важкого гострого респіраторного дистрес-синдрому (Wong K.K. et al., 2021).

N-ацетилцистеїн являє собою відомий муколітичний препарат з антиоксидантною та протизапальною дією (Landini G. et al., 2016). Цей засіб застосовується в клінічній практиці впродовж декількох декад для лікування низьки респіраторних патологічних станів, зокрема бронхіту і гострого респіраторного дистрес-синдрому. Муколітична дія N-ацетилцистеїну опосередкована наявністю вільної сульфгідрильної групи, яка сприяє руйнуванню дисульфідних зв'язків перехресно зв'язаних глікопротеїнів матриксу слизу, знижуючи в'язкість останнього (Aldini G. et al., 2018). Своєю чергою, антиоксидантна ефективність N-ацетилцистеїну вважається наслідком його здатності реагувати з вільними радикалами (-OH, -CO₂, -NO₂), відновлювати uszkodжені структури клітин і бути посередником у реакції біосинтезу глутатіону (Samuni Y. et al., 2013). За рахунок останньої властивості N-ацетилцистеїн здатен підсилити ефективність антимікробної терапії інфекцій дихальних шляхів, покращуючи наслідки лікування (Blasi F. et al., 2016).

Продовжує зростати також база даних щодо власної антимікробної дії N-ацетилцистеїну та його здатності руйнувати біоплівки. Описано схожий вплив щодо таких бактерій, як *Escherichia*, *Pseudomonas*, *Staphylococcus*, *Acinetobacter*, *Haemophilus* і *Klebsiella* (Landini G. et al., 2016; Rodríguez-Beltrán J. et al., 2015; Goswami M., Jawali N., 2010; Domenech M., García E., 2017).

Ще в 1997 р. S. De Flora та співавт. продемонстрували, що пероральне застосування N-ацетилцистеїну в дозі 600 мг 2 р/добу достовірно покращувало клітинний імунітет в осіб похилого віку, «переключаючи» його від анергії (відсутності реакції) на сторонні речовини, бактерії та віруси до нормоергії.

Нещодавно було також запропоновано застосовувати N-ацетилцистеїн як допоміжний препарат у стандартній схемі медичної допомоги при COVID-19, оскільки цьому медикаменту притаманні необхідні в цьому випадку ефекти (муколітичний, антиоксидантний, імуномодулювальний та протизапальний), а також сприятливе співвідношення користь/ризик (Jorge-Aarón R.-M., Rosa-Ester M.-P., 2020; Poe F.L., Corn J., 2020; Der Kinderen D.J., Korten J.W., 2020).

K.K. Wong і співавт. (2021) виокремлюють 6 основних потенційних механізмів дії N-ацетилцистеїну при COVID-19 (рис. 1):

1. За даними попередніх випробувань, на потрапляння вірусних глікопротеїнів до клітини впливає тіоло-дисульфідний баланс на поверхні вірусу та на поверхні клітини організму-господаря. Руйнування дисульфідних зв'язків під дією N-ацетилцистеїну змінює структуру білків, які взаємодіють між собою, порушуючи в такий спосіб афінність рецепторів та інфекційність вірусу.

2. За рахунок того ж руйнування дисульфідних зв'язків N-ацетилцистеїн порушує третинну структуру рецептора ангіотензину II, запобігаючи

зв'язуванню ангіотензину із цими рецепторами. Цей ефект має протекторну дію щодо запалення та фіброзу легень.

3. Сульфгідрильна група N-ацетилцистеїну пригнічує ангіотензинперетворювальний фермент (АПФ), знижуючи вироблення ангіотензину II. Наслідком цього в легенях людини є обмеження надходження вірусу до клітин, оскільки воно розпочинається із прикріплення спайк-білка до АПФ на поверхні альвеоцитів.

4. Зазначена антиоксидантна дія N-ацетилцистеїну протидіє окисному стресу, запобігає глікозилуванню

білків, реалізуючи профілактичну дію щодо респіраторного дистрес-синдрому, легеневої недостатності. На тлі антиоксидантного впливу N-ацетилцистеїну підсилюється активність низьки сигнальних молекул (білок тол-подібного рецептора 7, мітохондріальний протівірусний сигнальний білок) і зростає вироблення інтерферону 1 типу, основною функцією якого є збільшення експресії генів, що відповідають за протівірусну активність клітин організму-господаря.

5. N-ацетилцистеїн індукує синтез глутатіону, а також сульфіду водню, послаблюючи індуковане кінцевим продуктом глікування (метилглюксалем) глікування білків і додаткове глікозилування. Ці ефекти зумовлюють зниження інфекційності вірусу SARS-CoV-2 та зменшення вираженості асоційованих із ним патологічних станів.

6. N-ацетилцистеїн пригнічує активацію ядерного фактора κВ, блокуючи експресію прозапальних цитокінів і хемокінів, рівні яких корелюють з тяжкістю перебігу та показниками смертності при низькій вірусній інфекції дихальних шляхів.

Численні дослідження *in vitro* довели, що N-ацетилцистеїн є перспективною молекулою для лікування вірусних хвороб дихальної системи. Так, у клітинах, інфікованих вірусом грипу H5N1, N-ацетилцистеїн протидіяв цитопатичному впливу вірусу й апоптозу клітин, знижував вміст прозапального інтерлейкіну-6 (Geiler J. et al., 2010). В іншому дослідженні було продемонстровано здатність N-ацетилцистеїну підвищувати вміст вірус-специфічних цитотоксичних Т-лімфоцитів і концентрацію інтерферону-γ (Boon A.C. et al., 2002). В клітинній лінії Vero, інфікованій свинячим штамом грипу H1N1, N-ацетилцистеїн пригнічував реплікацію вірусу (Garigliani M.M.O., Desmecht D.J., 2011), а в культурі клітин бронхіального епітелію, інфікованих респіраторно-синцитіальним вірусом, окрім того, відновлював кількість рухомих війчастих клітин (Mata M. et al., 2012).

Сприятливі результати було отримано і в дослідженнях *in vivo*, в яких N-ацетилцистеїн продемонстрував здатність підвищувати виживаність при інтраназальному введенні легальної дози вірусу грипу А, підсилювати дію рибавіріну (Ghezzi P., Ungheri D., 2004; Ungheri D. et al., 2000), зменшувати вираженість набряку легень та запальної відповіді, а також знижувати активність прозапальних цитокінів у промивних водах, одержаних за допомогою бронхоальвеолярного лаважу (Zhang R.H. et al., 2014).

Що стосується клінічних випробувань N-ацетилцистеїну при респіраторних захворюваннях, то рандомізоване контрольоване дослідження довело, що тривалий прийом цього препарату супроводжується достовірним зменшенням частоти виникнення грипу

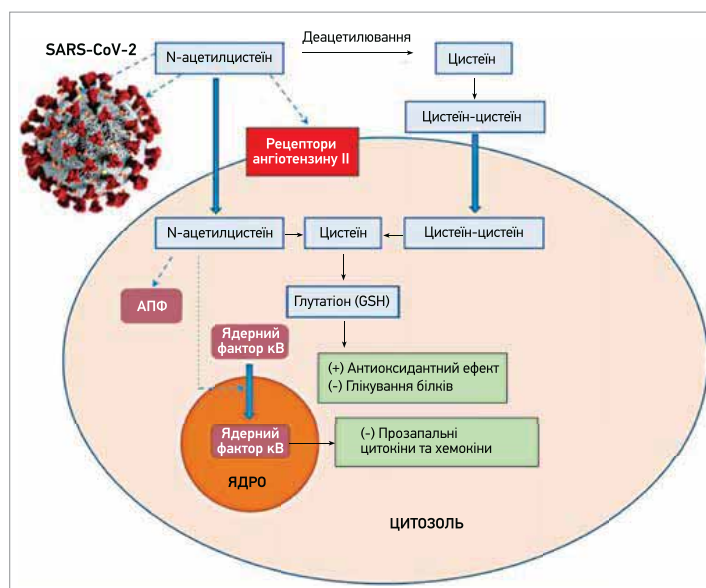

Рис. 1. Схема потенційних ефектів N-ацетилцистеїну при COVID-19

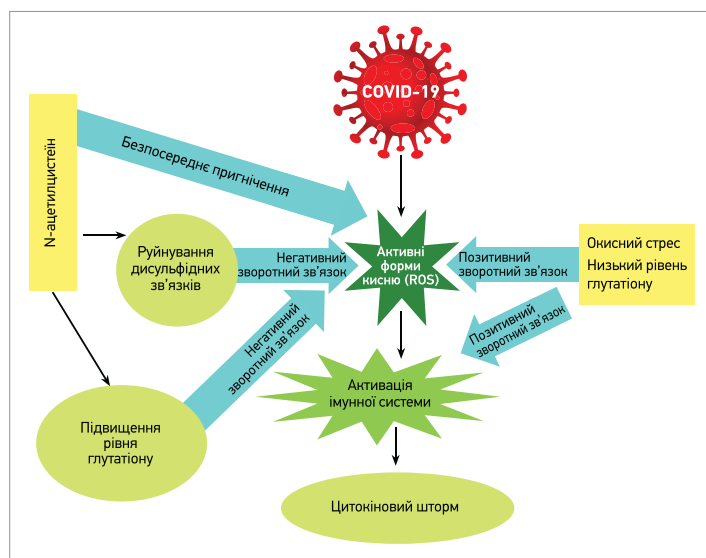

Рис. 2. Потенційні механізми впливу N-ацетилцистеїну на цитокіновий шторм

та грипоподібних інфекцій порівняно із плацебо (25 проти 79%) (De Flora S. et al., 1997). Продемонстровано також підвищення загальної антиоксидантної здатності на тлі N-ацетилцистеїну в пацієнтів із позагоспітальною пневмонією (Zhang Q. et al., 2018). Лікування пероральним N-ацетилцистеїном у дозі 600 мг 2 р/добу супроводжувалося меншою частотою виникнення пневмоній порівняно із плацебо (26,6 проти 46,6%), асоційованих зі штучною вентиляцією легень, меншою тривалістю перебування у відділенні інтенсивної терапії та стаціонарного лікування загалом, більшою часткою повного одужання (Sharafkhan M. et al., 2018).

Схожі результати було отримано і в ретроспективному двоцентровому когортному дослідженні, під час якого порівнювалися результати лікування пацієнтів за допомогою стандартної схеми та стандартної схеми в поєднанні з пероральним прийомом N-ацетилцистеїну в дозі 600 мг 2 р/добу протягом 14 днів. Додавання до схеми терапії N-ацетилцистеїну супроводжувалося достовірно нижчою частотою прогресування до тяжкої дихальної недостатності та меншими показниками 14-, 28-денної смертності. Додаткові сприятливі ефекти: зниження кількості лейкоцитів, С-реактивного білка, D-димерів, лактатдегідрогенази. Аналіз за допомогою методу багатоваріантної логістичної регресії виявив, що нетяжкий перебіг хвороби та застосування N-ацетилцистеїну були незалежними факторами 28-денної виживаності (Assimakopoulos S.F. et al., 2021).

Наявні на сьогодні дослідження N-ацетилцистеїну при COVID-19 переважно є невеликими. Додавання N-ацетилцистеїну, аторвастатину та івермектину до стандартної терапії COVID-19 здатне зменшити смертність, не збільшуючи водночас кількості побічних ефектів (Bhattacharya R. et al., 2020). Однак з огляду на вищезазначені ефекти N-ацетилцистеїну Z. Shi та С.А. Puyo (2020) пропонують використовувати цей препарат як профілактичний імуномодулятор під час пандемії. Аналогічну думку мають R.-M. Jorge-Aaron, M.-P. Rosa-Ester (2021), які рекомендують профілактичний пероральний прийом N-ацетилцистеїну лікарям, котрі часто контактують з носіями SARS-CoV-2. N-ацетилцистеїн здатен запобігати розвитку цитокінового шторму – однієї з основних небезпек для пацієнтів з COVID-19 (рис. 2) (Mohanty R.R. et al., 2021).

Цікаво, що N-ацетилцистеїн впливає також і на згортання крові, що особливо важливо при COVID-19. Завдяки пригніченню вивільнення еластази та зниженню активності нейтрофілів цей препарат має потенціал запобігання тромботичним ускладненням (Wong K.K. et al., 2021).

Препарат N-ацетилцистеїну Асиброкс (компанія World Medicine) представлений у формі шипучих таблеток по 200 або 600 мг. Основним показанням до застосування Асиброксу є лікування гострих і хронічних захворювань бронхолегеневої системи, що супроводжуються підвищенням утворенням мокротиння. Однак не варто вважати, що

Асиброкс – це вняткове муколітик. Дослідження всіх рівнів (*in vitro*, *in vivo* та клінічні) демонструють, що діюча речовина Асиброксу (N-ацетилцистеїн) –

це потужний імуномодулятор, протизапальний та антиоксидантний засіб, а також препарат із потенційним антибактеріальним і антитромботичним

ефектом. Зазначені властивості обумовлюють доцільність включення Асиброксу до комплексної терапії COVID-19.

ВИСНОВКИ

1. За відсутності препаратів прицільної дії лікування COVID-19 передбачає переосмислення та використання добре вивчених препаратів із протизапальними, імунотропними й антиоксидантними властивостями.
2. N-ацетилцистеїну притаманний відмінний профіль безпеки та висока ефективність у лікуванні хвороб дихальної системи, що обумовило науковий інтерес до цього препарату при COVID-19.
3. Доведені *in vitro* та *in vivo* ефекти N-ацетилцистеїну забезпечують цьому препарату гідне місце серед медикаментів для комплексної терапії COVID-19.
4. На фармацевтичному ринку N-ацетилцистеїн представлений, зокрема, препаратом Асиброкс (компанія World Medicine).

Підготувала Лариса Стрільчук

АСИБРОКС

муколітик та антиоксидант

ацетилцистеїн

- Знижує частоту прогресу тяжкої дихальної недостатності¹
- Здатен запобігати розвитку цитокінового шторму при COVID-19²
- Має потенціал запобігання тромботичним ускладненням³

від 2 років

від 12 років

АСИБРОКС 200 мг

АСИБРОКС 600 мг

АСИБРОКС. Показання. Лікування гострих та хронічних захворювань бронхолегеневої системи, що супроводжуються підвищенням утворенням мокротиння. Передозування парацетамолом. Протипоказання. Підвищена чутливість до ацетилцистеїну, до інших препаратів з подібною хімічною будовою або до інших компонентів препарату. Виразкова хвороба шлунка та дванадцятипалої кишки у стадії загострення, кровоохаркання, легенева кровотеча. Дітячий вік до 2 років. **Побічні реакції.** Перехитливість, головний біль, дзвін у вухах, тахікардія, дистонія, бронхоспазм, блювання, діарея, стоматит, абдомінальний біль, нудота, диспепсія, кропив'янка, висипання, набряк Квінке, свербіж, гіпереремія. **Увага!** Кількість таблеток застосовувати препарат слід тільки після ретельної оцінки співвідношення користь/ризик. **Категорія відпуску.** Без рецепта. **Виробник.** Спрингфілд Мануфактурінг, Естонія. **Заявник.** РОТАФАРМ ЛІМІТЕД, Велика Британія. **ЗАТВЕРДЖЕНО** Наказ МОЗ України №91 від 17.01.2020 р. РП МЦ/А/14270/01/01. **ЗАТВЕРДЖЕНО** Наказ МОЗ України №91 від 17.01.2020 р. РП МЦ/А/14270/01/02. Інформація надана скорочено. З повною інформацією про препарат можна ознайомитися в інструкції для медичного застосування препарату. Інформація для медичних та фармацевтичних працівників, а також для розповсюдження в рамках спеціалізованих закладів з медичної тематики. Питання та інформація щодо фармакологічного застосування: +38 097 693 71 18 / farmacosad@worldmed.com.ua

¹Assimakopoulos SF, Aretha D, Komminos D, et al. N-acetylcysteine reduces the risk for mechanical ventilation and mortality in patients with COVID-19 pneumonia: a two-center retrospective cohort study. *Infect Dis (Lond)*. 2021 Nov;53(11):847-854. ²Mohanty RR, Padhy BM, Das S, Meher BR. Therapeutic potential of N-acetyl cysteine (NAC) in preventing cytokine storm in COVID-19: review of current evidence. *Eur Rev Med Pharmacol Sci*. 2021 Mar;25(6):2802-2807. ³Wong KK, Lee SWH, Kua KP. N-acetylcysteine as Adjuvant Therapy for COVID-19 – A Perspective on the Current State of the Evidence. *J Inflamm Res*. 2021 Jul 6;14:2993-301.

Тел.: +380 567 905 509 / e-mail: info@tp-service.com.ua